

BSU-nun ustad müəllimləri

MÜƏLLİM

adi cəmiyyətdə zaman-zaman çəkisini dəyişmiş, amma öz qədir-qiyətini daim saxlamış, həmişə ehtiramla çəkilmişdir. “Müəllim-el atasıdır” deyib qədirbilən xalqımız. Heç şübhəsiz ki, bu kələmin məzində müəllimin təkca xalqın övladına elm-bilik vermək qabiliyyəti deyil, onun gənc nəslin təlim-tərbiyəsindəki əvəzsiz rolu, bu nəslin bir vətəndaş kimi, layiqli bir insan kimi yetişməsində ümdə vəzifəsi və iş-tiraki vurğulanır. Bu çətin, keşməkeşli, əzablı həyat və yaradıcılıq yolunda müəllimin hansı səviyyədə olması tələbini cəmiyyətin həmişə özü müəyyən etmişdir. Bu, çox ədalətli tələb kimi müəllimin yaradıcı qüvvəsinin meyarına çevrilmiş bir kateqoriya kimi səslənmişdir; təhsil ləyaqətli insan tərbiyəsinin əsas hissəsidir. Buna görə də müəllim təlim-tərbiyə sistemində, təhsil məkanında özü nümunəyə çevrilmişdir.

Fransız yazıçısı və şairi Antuan de Sent-Ekzüperi demişdir: “İnsanı tərbiyə-təhsil sistemi yaradır”. İnsan həyatının mənası yaradıcı təfəkkürün reallaşdırılmasıdır, bu işdə müəllimin rolu, bəlli olduğu kimi, əvəzolunmazdır. Bu halda müəllimin özünün yaradıcı təfəkkürünün mütəlak ifadəsi üzə çıxır: yaxşı müəllim həqiqəti aşılır, onu təqdim edir, ustad müəllim isə bu həqiqəti tapmaq, onu dərk etmək yollarını öyrədə bilir.

Məqalədə belə ustad müəllimlərdən biri-filologiya elmləri doktoru, Bakı Slavyan Universitetinin (BSU) Müasir rus dili kafedrasının professoru, Əməkdar elm xadimi Lidiya Qranovskayanın həyat və yaradıcılıq yoluna nəzər salmağı qarşıya məqsəd qoymuşuq.

Lidiya Qranovskayanın elmi-pedaqoji fəaliyyətinin faktiki göstəricilərinə nəzər salmadan öncə əsaslı bir faktı şərh etmək istərdik.

Görkəmli alim, professor Məmməd Tağıyevin təməlini qoyduğu Azərbaycan rusistikası kimi qüdrətli və Cənubi Qafqazda öz layiqli yerini tutmuş elmi məktəbin bərqərar olub, inkişaf etməsində Lidiya Qranovskayanın öz yeri, öz dəst-xətti olmuşdur. Hələ o vaxtlar - keçən əsrin 60-cı illərində Lidiya Qranovskaya Rusiya elmi rusistika mərkəzləri ilə sıx əlaqədə olurdu, Azərbaycanda filologiya elminin bu sahəsində görülən işləri Rusiya alimlərinin nəzərinə kifayət qədər ciddi arqumentlərlə çatdırırdı, ümumən Sovet İttifaqı məkanında Azərbaycan rusistikasını layiqincə təmsil etmək, Azərbaycan alimlərini tanımaq işində professor Məmməd Tağıyevə, Firudin Hüseynova və digər görkəmli alimlərimizə dəstək olurdu.

Beləliklə, Lidiya Qranovskaya keçmiş M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun (APRDƏ), sonralar bu institutun davamçısı olan BSU-nun Qafqaz regionunda rusistika mərkəzinə çevrilməsində önəmli işlər görmüşdür: beynəlxalq və ümumittifaq elmi konfransların BSU-da təşkil olunmasında o, əvəzsiz rol oynamışdır. Professor Lidiya Qranovskaya bu gün də universitetimizin Rusiya Federasiyasının Azərbaycan Respublikasındakı Səfirliyi, Rusiya Mədəniyyət-İnformasiya Mərkəzi ilə əlaqələrinin möhkəmlənməsində fəal iştirak edir, görüşlər keçirir, mühazirələr oxuyur.

Azərbaycanda rus dilinin üslubiyatı problemlərinin araşdırılması sahəsində Lidiya Qranovskayanın adı birincilər sırasında dayanır, o, rusistikanın bu aspektinin inkişafına rəhbərlik edir: “Azərbaycanda rus dili və ədəbiyyatı” jurnalında stilist-redaktor kimi fəaliyyətini davam etdirir, universitetimizin “Elmi əsərlər” məcmuəsinin 10 ildən artıq redaktoru olmuşdur.

Lidiya Qranovskayanın insani, vətəndaşlıq mövqeyindən də danışmağı lazım bilirik. 1935-ci il iyunun 20-də Kiyev şəhərində anadan olan Lidiya Qranovskaya 5 yaşında olarkən valideynləri ilə Kiyevdən Bakıya təxliyyə olunmuşdur. Bakıda oxuyub, təhsil almış, burada ailə həyatı qurmuşdur. 1956-cı ildə M.F.Axundov

Müəllim-alim ömrünün şərəfi

Elmi-pedaqoji fəaliyyət onun ömür yolu, tale yazısıdır

adına APRDƏ-ni (indiki BSU) bitirmişdir. Həmin dövrdən bu ali təhsil müəssisəsində işləyir, bir pedaqoq və alim kimi məhz burada formalaşmışdır. 65 ildən çoxdur ki, BSU-da vicedanla xalqımızın övladlarına rus dilinin nəzəri leksikologiyasından və ümumi ritorikadan dərs deyir. Ötən əsrin 90-cı illərinin ağır-acısına dözməyən bir çox rusdilli ailələrin respublikamızdan köçüb getməsi hamıya məlumdur. Soruşanda ki, bəs nə əcəb, siz köçməmişiniz, cavab verir: “Mənim Vətənim Azərbaycandır: müharibənin qanlı-qadalı günlərində mənə ana kimi isti, çərəklili qucağını açmış bu diyara necə xəyanət edim? Atamın, anamın, ömür-gün yoldaşının uyudub edəcəyəm?! Bir də, bilirsiniz, mən öz kollektivimi, öz sevimli tələbələrimi, özüm hazırladığım alimləri necə tərk edə bilərəm?! Belə bir fikir mənim nə ağılıma, nə də təfəkkürümə sığmır”.

Lidiya Qranovskaya ilk elmi əsərlərindən artıq özünün bir tədqiqatçı kimi böyük elmi potensiala malik olduğunu göstərmişdir. O, 1965-ci ildə “XVII-XX əsrlərdə rus dilində rəng bildiren sifətlər” mövzusunda yazdığı namizədlik dissertasiyasını akademik N.Şvedovanın rəhbərliyi ilə müdafiə etmişdir. Bu, rus dilində sözlərin leksik-semantik qruplarının bir neçə əsr ərzində formalaşmasına və işlənilməsinə həsr olunmuş, dilçilərin xüsusi marağına səbəb olmuş ilk tədqiqat əsərlərindən biri idi.

1970-ci illərdə Lidiya Qranovskaya rus mühacirətinin dilini öyrənməyə çalışmışdır. Bu mövzu sonralar geniş vüsət almışdır. Tədqiq edilən material onun “XIX əsrin sonu və XX

əsrin əvvəllərində rus ədəbi dilinin leksikasının inkişafı” mövzusunda elmlər doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün 1981-ci ildə müdafiə etdiyi dissertasiyasının əsasını təşkil edir.

Professor Lidiya Qranovskayanın elmi əsərləri çoxşaxəli xarakterə malikdir. Lakin alimin diqqət mərkəzində həmişə rus ədəbi dilinin tarixi durur. O, bir neçə kitab və lüğətin müəllifidir. Onlardan “Rus dilinin üslubiyatı” (Bakı, 1971), “XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəli rus dilinin leksikası” (Moskva, 1991), “Rus dili səpələndə” (Moskva, 1955), “Ritorika” (Moskva, 2004), “İncildəki ad və qanadlı ifadələr lüğəti” (Moskva, 2003), “İncil toponimləri” (Bakı, 2005), “İncilin bitki aləmi” (Bakı, 2005), “Məcaz və fiqurlar” (Bakı, 2010), “1918-1921-ci illər və vətəndaş müharibəsi dövrünün rus leksikası” (Bakı, 2019) və “Vətəndaş müharibəsi zamanlarının rus leksikası” (Moskva, 2021) göstərmək olar.

Professor Lidiya Qranovskaya “Rusca-azərbaycanca lüğət”in (Bakı, 1997) tərtibçilərindən biri, dördcildli “Azərbaycan-rusca lüğət”in (Bakı, 1986-2000) rəyçisidir.

Lidiya Qranovskayanın təhsil sahəsində xidmətləri böyükdür. O, tələbə və magistrantlar üçün proqramların, metodik və dərs vəsaitlərinin müəllifidir. Leksikologiya, üslubiyat, mətn dilçiliyi, ritorika fənlərindən mühazirələr oxuyur.

Tanınmış alim Lidiya Qranovskaya “Bakı Slavyan Universitetində mühazirələr” seriyasından “Rus fəlsəfi ədəbi dili və üslubu” (Bakı, 2017), “Rus klassik ədəbi dili birinci dalğa-mühacirlərin şərhlərində” (Bakı,

2013), “Dövlet Dumasında ritorika” (1906-1917), (Bakı, 2013) və başqa materiallarla “Rus ədəbi dilinin tarixi” və “Ritorika” kurslarına layiqli töhfələr vermişdir.

Lidiya Qranovskayanın rəhbərliyi ilə 1 nəfər elmlər doktoru, 14 nəfər elmlər namizədi hazırlanmışdır. Azərbaycanda yüksəkixtisaslı elmi-pedaqoji kadrların hazırlanmasında fəal iştirakına və əldə etdiyi yüksək elmi nailiyyətlərə görə 2015-ci ildə Lidiya Qranovskaya Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adı verilmişdir.

Lidiya Qranovskaya universitet Elmi Şurasının, BSU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən ixtisaslaşdırılmış Müdafiə Şurasının üzvü, “Azərbaycanda rus dili və ədəbiyyatı” jurnalının elm şöbəsinin müdürüdür.

Lidiya Qranovskaya bütün elmi-pedaqoji və elmi-yaradıcı fəaliyyətini sosial-ictimai, elmi-nəzəri və digər aspektlərdə daim həyata keçirməyə çalışmışdır. Dərs dediyi tələbələr, magistrantlar, rəhbərlik etdiyi doktorantların onun adını böyük hörmət və razılıqla çəkirlər.

Lidiya Qranovskaya bir tədqiqatçı alim kimi elmi yaradıcılığı sahəsində araşdırmalarını əsaslı və daha dərinədə aparmağa çalışır. Eyni zamanda elmi tədqiqatlarında müdaxilənin inandırıcı olmasını təmin etməklə ciddi faktlara və sübutlara istinad edir.

Alimin elmi-pedaqoji fəaliyyətinə nəzər saldıqda onun qarşısına qoyduğu böyük məqsədlər uğrunda mübarizə apardığının şahidi oluruq. Elmi-pedaqoji fəaliyyət onun ömür yolu, tale yazısıdır.

Lidiya Qranovskayanın yüksək şəxsi keyfiyyətləri sırasında mühakimə yürütmək qabiliyyəti, sadəlik, təvazökarlıq professor-müəllim həyatının və tələbələrin arzu və isteklərini hiss etmək, onlara qayğı ilə yanaşmaq, diqqətlə dinləmək, lazımı məsləhətlər vermək və digər bu kimi keyfiyyətləri xüsusilə qeyd etmək lazımdır. O, çoxşaxəli məhsuldar fəaliyyətə və yaradıcılığa malik, ətrafındakı insanların, işlədiyi kollektivin böyük hörmət və ehtiramını qazanmış sadə və xeyirxah insandır.

Lidiya Qranovskaya möhkəm cansağlığı, şərəfli, müqəddəs və məsuliyyətli elmi-pedaqoji fəaliyyətində uğurlar arzulayırıq.

**Validə İSAZADƏ,
Nəsirəgə MƏMMƏDOV,
BSU-nun Müasir rus
dili kafedrasının professorları**

Görkəmli alim, professor Məmməd Tağıyevin təməlini qoyduğu Azərbaycan rusistikası kimi qüdrətli və Cənubi Qafqazda öz layiqli yerini tutmuş elmi məktəbin bərqərar olub, inkişaf etməsində Lidiya Qranovskayanın öz yeri, öz dəst-xətti olmuşdur.

Professor Lidiya Qranovskaya bu gün də universitetimizin Rusiya Federasiyasının Azərbaycan Respublikasındakı Səfirliyi, Rusiya Mədəniyyət-İnformasiya Mərkəzi ilə əlaqələrinin möhkəmlənməsində fəal iştirak edir, görüşlər keçirir, mühazirələr oxuyur.

Azərbaycanda rus dilinin üslubiyatı problemlərinin araşdırılması sahəsində Lidiya Qranovskayanın adı birincilər sırasında dayanır, o, rusistikanın bu aspektinin inkişafına rəhbərlik edir.

Azərbaycanda yüksəkixtisaslı elmi-pedaqoji kadrların hazırlanmasında fəal iştirakına və əldə etdiyi yüksək elmi nailiyyətlərə görə 2015-ci ildə Lidiya Qranovskaya Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adı verilmişdir.